

Stroomgebiedbeheerplannen 2028-2033

de waterbeheerkwesties

openbaar onderzoek van 18 februari tot 17 augustus 2025

Inleiding

Waterbeheerkwestie 1

De toestand van grond- en oppervlaktewater verbetert te traag

4

Waterbeheerkwestie 2

Een verzwakt systeem in combinatie met klimaatverandering verhoogt het risico op overstromingen en waterschaarste

10

Waterbeheerkwestie 3

Grote uitdagingen versus beperkte middelen

16

Waterbeheerkwestie 4

Uitvoering van het actie- en maatregelenprogramma voor de stroomgebiedbeheerplannen vraagt nog inspanningen

21

Waterbeheerkwestie 5

Nood aan meer eenheid, innovatie en maatschappelijke tendensen vragen hervorming van water governance

26

Inleiding

De **waterbeheerkwesties** zijn de **grote thema's** die het **behalen** van de **waterdoelen in de weg staan**.

Dit document geeft een overzicht van de **belangrijkste waterbeheerkwesties** en vormt een leidraad voor de prioriteiten en maatregelen voor de stroomgebiedbeheerplannen 2028-2033, samen met andere publicaties zoals de Blue Deal 2.0 en de evaluatie van de derde generatie stroomgebiedbeheerplannen door de Europese Commissie.

De waterbeheerkwesties worden opgemaakt in **uitvoering van de Europese kaderrichtlijn Water**. Net als in de vorige plancyclus gaat het document ruimer en behandelt het niet alleen kwesties op het gebied van waterkwaliteit, maar ook op het gebied van overstromingen en droogte, financiering en de uitvoering van de acties en maatregelen van de stroomgebiedbeheerplannen.

De **waterkwaliteit** verbetert gestaag. Ten opzichte van eerdere plannen tonen verschillende parameters een duidelijke verbetering, maar de beoordeling op basis van de "**one out, all out**" benadering van de kaderrichtlijn Water maskeert die voortgang. De **natuurlijke dynamiek van waterlopen is sterk verstoord** door indijkingen, kanalisatie en verharding. Hierdoor stroomt het water sneller weg, wat het risico op overstromingen en droogte vergroot. **Intensere en frequentere onweersbuien en droogteperiodes** door de **klimaatverandering** doen deze risico's verder toenemen.

Dankzij de financiële impulsen van de Blue Deal, het Vlaams Klimaatadaptatieplan en in het kader van de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 waren afgelopen jaren extra inspanningen mogelijk voor een betere waterkwaliteit en in de strijd tegen waterschaarste en droogte. Maar de uitdagingen blijven groot en extra financiering is hard nodig. Het **waterbeleid** kampt met een **structureel financieringstekort**. Er zijn structureel te weinig middelen voor zowel investeringen, onderhoud, asset management als werking. De effecten van de klimaatverandering, onaanpast of nog te weinig aangepast aanpalend beleid, zorgwekkende stoffen, inflatie en nieuwe regelgeving zorgen ervoor dat het financieringstekort verder oploopt.

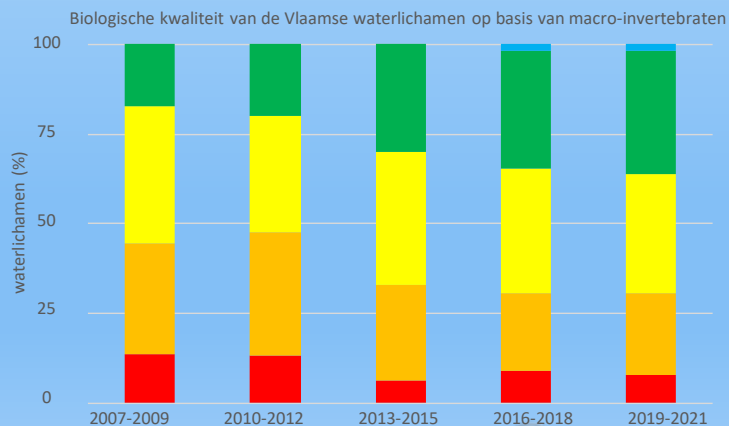
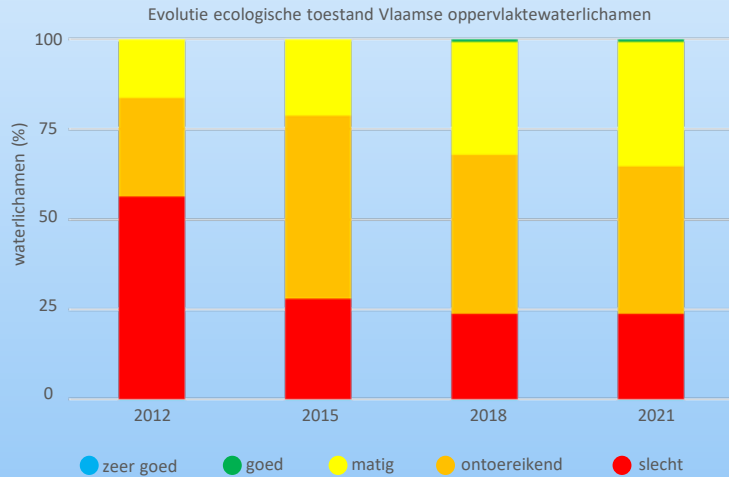
Een verdere **doorwerking** van het **waterbeleid in gerelateerde beleidsprocessen** is nodig. In verschillende gebieden is een gebiedsgerichte werking opgezet om visies af te stemmen, acties te concretiseren, draagvlak te creëren, koppelkansen te detecteren en gebiedsgericht investeringen te bundelen.

Waterbeheerkwestie

1

**De toestand van
grond- en oppervlaktewater
verbetert te traag**

EVOLUTIE TOESTAND OPPERVLAKTEWATERLICHAMEN

bron: [VMM](#)

De doelafstand blijft groot

De **kaderrichtlijn Water streeft naar een "goede toestand"** en legt de lat daarbij hoog, "goed" betekent nl. enkel lichte veranderingen ten opzichte van de natuurlijke situatie. Elk oppervlaktewaterlichaam wordt hiervoor geëvalueerd aan de hand van een twintigtal elementen; biologische, algemene toestand en gevaarlijke stoffen en daarnaast ook criteria inzake inrichting, debiet en peil. Grondwaterlichamen worden getoetst aan de hand van de waterbalans, de aanwezigheid van verontreinigende stoffen en de impact op aquatische en terrestrische ecosystemen.

Voor de individuele elementen is vaak tot ruim de helft van de waterlichamen in orde, en als men terugkijkt naar de eerdere plannen zijn er meerdere duidelijke verbeteringen, maar gezien de algemene beoordeling gebeurt volgens de "[one out, all out](#)" benadering, is het eindbeeld dat slechts één Vlaams oppervlaktewaterlichaam ecologisch "goed" scoort en geen enkel chemisch de eindbeoordeling "goed" bereikt. Van de grondwaterlichamen scoort ongeveer een derde van de waterlichamen "goed" voor zowel chemische als kwantitatieve toestand (zie [stroomgebied-beheerplannen 2022-2027](#)).

Huidige druk nog steeds te hoog

De **toestand** van het grond- en oppervlaktewater **weerspiegelt** zowel de **huidige druk** als **gebeurtenissen uit het verleden**. De huidige druk omvat lozingen en verliezen vanuit bewoning, zuiveringsstations, bedrijven, landbouwgronden, etc. Maar even goed hebben wateronttrekkingen uit waterlopen en grondwater of het beheer van de waterlopen een effect, of is er nog een impact vanuit het buitenland of andere gewesten.

Een van de **grote obstakels** voor het **bereiken** van de **goede waterkwaliteit** in Vlaanderen is de **gewijzigde hydromorfologie**. Oevers werden kunstmatig verstevigd en waterlopen werden rechtgetrokken, ingedijkt en verdiept voor de scheepvaart of om overstromingen te voorkomen en landbouw en bebouwing te faciliteren, wat leidt tot een verlies van natuurlijke meanders en variatie in diepte en habitats. Dit veroorzaakt een verminderde waterkwaliteit en ook een verminderde natuurlijke buffering tegen overstromingen en droogte.

Vlaanderen kent een **hoge landbouwintensiteit**, met veel veeteelt en akkerbouw op relatief kleine oppervlakten. Er is weinig "verdunding" ten gevolge van bv. natuurgebieden. Bovendien spelen de weersomstandigheden een belangrijke rol in de verliezen. Ondanks eerdere maatregelen blijft de impact van de landbouw, specifiek inzake nutriënten en pesticiden vaak te groot voor zowel het oppervlaktewater als het grondwatersysteem.

Vlaanderen is daarnaast **sterk verstedelijkt**, met een **hoge bevolkingsdichtheid** en een **grote mate** van **verharding** van de bodem door infrastructuur en bebouwing. Verharding vermindert de natuurlijke infiltratie van regenwater naar het grondwater. Daarnaast voert het afstromend stedelijk water vaak verontreinigingen met zich mee en hebben overstorten, waarbij ongezuiverd afvalwater direct in rivieren terechtkomt tijdens hevige regenval, eveneens een impact op de waterkwaliteit.

Met een zuiveringsgraad van ruim 85%, blijft een **aanzienlijk deel** van de **Vlaamse huishoudens** nog steeds **niet aangesloten** op een centrale zuivering of een performante individuele behandelingsinstallatie. De zuiveringsgraad is sterk gestegen sinds de jaren '90. De snelheid van die toename neemt de laatste jaren af, omwille van de toenemende kosten voor het aansluiten van verderaf gelegen strengen. Bovendien zijn sommige stelsels verouderd en kampen met lekkages.

Industrie blijft ook vandaag een **belangrijke speler** in de waterproblematiek, vooral op het gebied van gevaarlijke stoffen. Enerzijds kunnen puntlozingen vanuit bv. chemische en farmaceutische industrie het oppervlaktewater sterk belasten. Anderzijds leidt het gebruik van stoffen zoals PFAS in processen en producten tot wijdverspreide, persistente verontreiniging van oppervlaktewater en grondwater. In een aantal gevallen zijn verdere zuivering of nauwkeuriger werken duur of onvoldoende om de druk binnen de draagkracht van het watersysteem te houden, maar is een bijkomende, meer structurele aanpak noodzakelijk.

Sommige problemen zijn blijvers

In veel gebieden in Vlaanderen speelt **ook historische vervuiling** een rol. Industriële activiteiten uit het verleden hebben een erfenis achtergelaten van vervuilde bodems en waterlichamen. Grondwater en oppervlaktewater zijn op sommige plaatsen nog steeds vervuild met zware metalen, chemische stoffen en andere vervuilende stoffen die ooit gebruikt werden in industriële processen.

Dit is echter niet alleen een historisch fenomeen, ook **nu nog komen persistente stoffen** zoals PFAS, PAK en kwik **in het watersysteem terecht** en vormen zo de toekomstige historische verontreiniging. Achteraf verwijderen uit het milieu blijkt technisch zeer moeilijk en duur.

Sommige blijvende problemen zijn van een andere aard. Invasieve uitheemse soorten, ook wel **exoten** genoemd, vormen een **belangrijke uitdaging** voor het bereiken van de goede watertoestand in Vlaanderen. Snelgroeiende invasieve waterplanten verstikken andere waterplanten en zorgen voor verlies van habitat voor waterdieren. Soorten zoals de wolhandkrab vernietigen op hun weg door de rivieren flora en fauna. Meestal leidt de aanwezigheid van exoten ook tot hogere kosten voor waterbeheer, bijvoorbeeld door hogere ruimingskosten of de nood aan actieve bestrijding.

Impact klimaatwijziging zet door

De **effecten** van **klimaatverandering** worden steeds zichtbaarder en vormen een **uitdaging** voor het waterbeheer. Vaak maken ze bestaande verontreinigingsroutes erger: meer afspoeling en erosie, meer verzilting, meer overstortwerking ... Droogteperiodes zorgen op zichzelf voor een hogere concentratie van verontreinigingen in zowel oppervlaktewater als grondwater. Warmer water heeft ook rechtstreeks een impact op de biologie.

De volledige impact van klimaatverandering op de toestand van grond- en oppervlaktewaterlichamen vereist bijkomend onderzoek. Anderzijds is ook extra aandacht nodig voor de gevolgen van de -noodzakelijke- mitigatie- en adaptatiemaatregelen zelf.

Problematieken die meer aandacht vragen

Microverontreinigingen, waaronder gevaarlijke stoffen zoals PFAS of metalen en medicijnresten, maar bijvoorbeeld ook microplastics, vormen een **groeïende bedreiging voor het watersysteem**. Vaak blijkt dat ze zelfs in lage concentraties, alleen of samen als “cocktail”, de ontwikkeling van flora en fauna, of van de mens, kunnen verstoren. Traditionele waterzuiveringsinstallaties zijn niet uitgerust om al deze stoffen effectief uit het afvalwater te verwijderen.

Verziltig van grondwater en oppervlaktewater wordt ook **prominenter**. Dit wordt verergerd door klimaatverandering en overmatige wateronttrekking. Verziltig heeft ernstige gevolgen voor de ecologie, maar ook voor de landbouw en drinkwatervoorziening.

Gevolgen van het niet halen van de doelstellingen

Het niet halen van de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water impliceert dat de Vlaamse waterkwaliteit ondermaats is, met **consequenties voor zowel de biodiversiteit als mogelijk menselijk gebruik**. Het betekent ook hogere risico's bij onvoorziene omstandigheden en hogere kosten voor elke gebruiker. Bovendien kan het falen om aan de waterkwaliteitsnormen te voldoen, leiden tot juridische stappen of sancties vanuit de EU, en onzekerheid voor nieuwe, maar ook voor bestaande activiteiten.

Waterbeheerkwestie

2

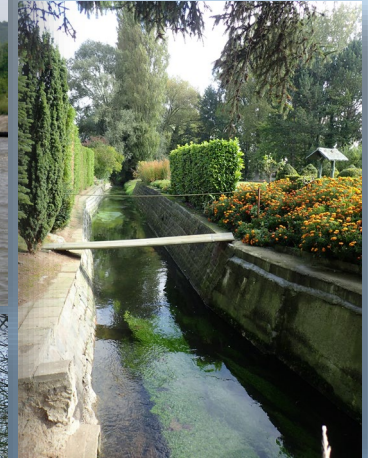
**Een verzwakt systeem in
combinatie met
klimaatverandering verhoogt het
risico op overstromingen en
waterschaarste**

Historische ingrepen hebben de natuurlijke waterdynamiek aangetast

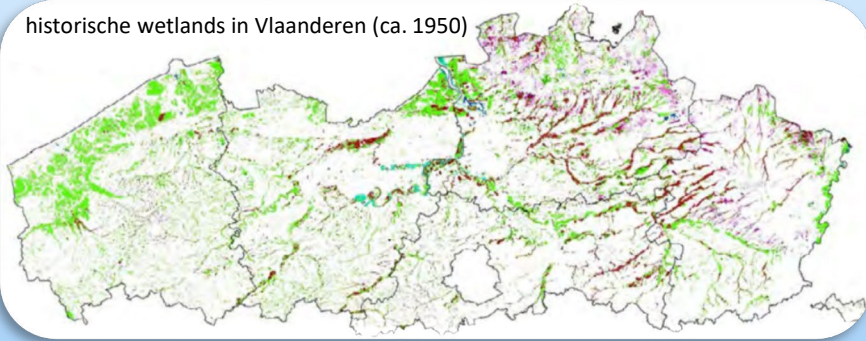
Doorheen de eeuwen heen is ons **fysisch (water)systeem verzwakt**. Heel wat ingrepen deden de natuurlijke dynamiek in de meeste Vlaamse rivier- en beekvalleien verloren gaan.

Rivieren werden rechtgetrokken, verbreed en verdiept om de scheepvaart en intensiever landgebruik te vergemakkelijken, dijken werden opgeworpen om schadelijke overstromingen tegen te gaan, en honderden molens, inclusief stuwen, werden gebouwd om lokale industriële activiteiten van energie te voorzien.

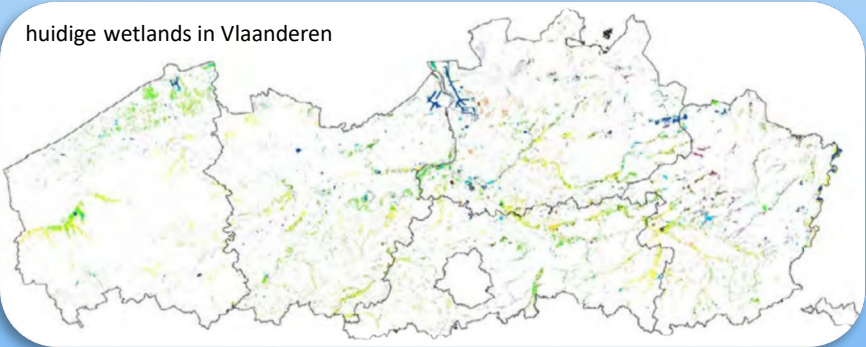
Beken werden ingekokerd, oevers verstevigd en natuurlijke overstromingsgebieden ingenomen. Daardoor wordt het water sneller afgevoerd en verzamelt het zich ook sneller stroomafwaarts, wat tot hogere piekafvoeren, kritieke overstromingen en een verlaagde waterbeschikbaarheid leidt.

historische wetlands in Vlaanderen (ca. 1950)

huidige wetlands in Vlaanderen

bron: [Droge Delta](#)

Verharding en drainage beperken het waterbufferend vermogen van het landschap

Daarnaast werden **valleigebieden gedraineerd** om de natte valleigonden beter geschikt te maken voor landbouw, industrie of wonen.

In Vlaanderen heeft in de afgelopen 50-60 jaar ongeveer **75%** van zijn **wetlandhabitats verloren**, aanzienlijk meer dan het wereldwijde gemiddelde.

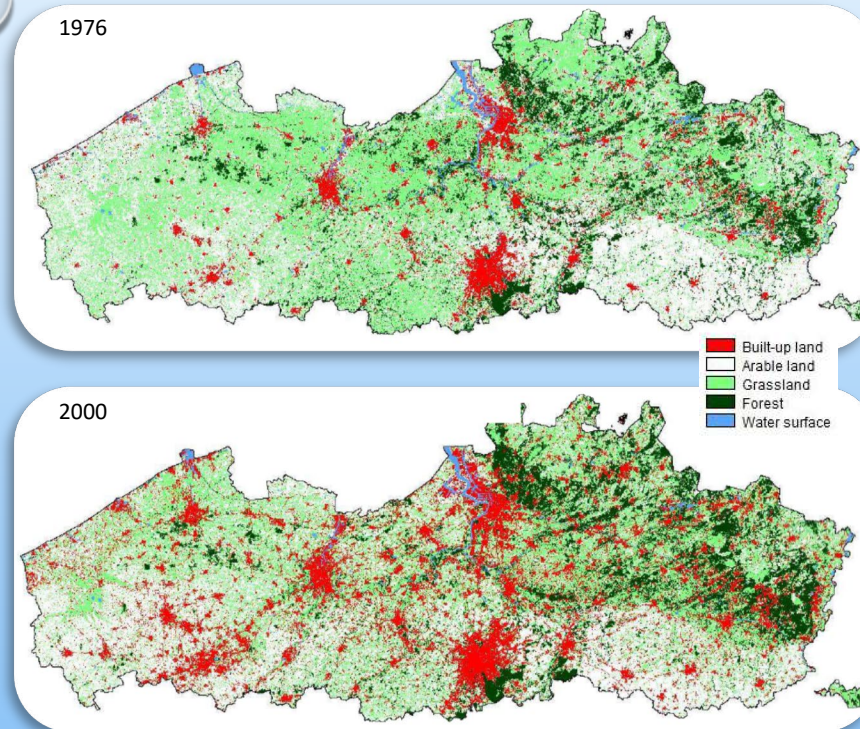

TOENEMENDE VERHARDING

Vlaanderen en Brussel:

De **impact** van de mens op rivieren en hun **valleigebieden** werd **doorheen de eeuwen steeds groter**. Daardoor werd de natuurlijke band tussen water en mens verbroken. Meer en meer residentiële bebouwing, industrie en wegeninfrastructuur werden in valleigebieden gerealiseerd en hooilanden werden omgezet in begrazen weiland en akkers. In 1976 was 4 tot 5% van de oppervlakte in Vlaanderen 'verhard', in 2020 nam de 'verharde' oppervlakte al 15% in.

De **grootschalige bodemafdichting**, als gevolg van verharding, intensieve bodembewerking en -verdichting door intensieve landbouw en het verlies aan kleine landschapselementen, **tast het waterbufferend vermogen** van het landschap aan. Dat maakt Vlaanderen zeer kwetsbaar voor schadelijke overstromingen. Enerzijds verliest de bodem zijn sponswerking, als gevolg van bodemafdichting, drainage en versnelde afvoer, wat tot hogere piekafvoeren en kritieke overstromingen in de valleien leidt, anderzijds hebben we een groot deel van die valleien gevuld met overstromingsgevoelige functies zoals wonen, infrastructuur en intensieve akkerbouw. Dat verlies aan infiltratie- en buffercapaciteit maakt het Vlaamse landschap ook zeer kwetsbaar voor droogte: in periodes van aanhoudende droogte ontstaan veel sneller watertekorten.

1976
4 - 5% verhard

2000
9 - 10% verhard

2022
15% verhard

bron: Patrick Willems – Uitdagingen voor het waterkwantiteitsbeleid in Vlaanderen

● Toename van overstromingsrisico's als gevolg van de klimaatverandering

Klimaatverandering vergroot de intensiteit en frequentie van extreme regenval, wat leidt tot meer **overstromingsrisico's**. Zowel fluviale overstromingen (waterlopen die buiten hun oevers treden) als pluviale overstromingen (hevige regenval die niet kan worden afgevoerd) nemen toe.

Het fluviaal overstroombare gebied in Vlaanderen neemt voor overstromingen met een terugkeerperiode van 100 jaar in een hoog-impactscenario tot 2050 bij benadering toe van een 50.000 ha naar een 63.000 ha terwijl het aantal potentieel getroffen inwoners stijgt van ongeveer 17.000 naar ongeveer 45.000. Bij pluviale overstromingen met een terugkeerperiode van 100 jaar kan de overstroombare oppervlakte toenemen van ca. 79.000 ha naar ca. 113.000 ha en het aantal potentiële getroffen personen van ongeveer 216.000 naar ongeveer 378.000.

Internationaal onderzoek wijst erop dat de intensiteit van meteorologische fenomenen zoals de 'waterbom' in juli 2021 sinds het begin van de vorige eeuw met 3 tot 19% is toegenomen, terwijl hun frequentie met een factor 1,2 tot 9 is gestegen. Deze trends onderstrepen dat overstromingen extremer en moeilijker voorspelbaar worden.

Een cruciale factor voor het vermijden van overstromingen, zowel vanuit zee als langs waterlopen, is het waterpeil op zee, of de zeespiegel. De zeespiegel kent een stijgende trend. Andere elementen aan de kust zijn meer frequente stormen, hogere stormgolven (tot 30 cm) en een verhoogde getijdenamplitude (tot 10% van de zeespiegelstijging). Deze factoren zorgen ervoor dat extreme zeespiegels sneller stijgen dan het gemiddelde niveau op lange termijn. Daarnaast lijkt de kans op het gelijktijdig voorkomen van stormtijden en extreme neerslag (zogenaamde compound events) in de toekomst toe te nemen, wat leidt tot hogere overstromingsrisico's.

Toenemende kans op extreme droogte en watertekort door klimaatverandering

Naast de kans op overstromingen **neemt** ook de **kans op extreme droogte** en **waterschaarste toe** als gevolg van de klimaatverandering. Het klimaatportaal toont dat voor het hoog-impact klimaatscenario voor Vlaanderen de zomerneerslag kan terugvallen van gemiddeld 194 mm in het huidige klimaat naar 157 mm (-19%) tegen 2050. Bovendien kan tegelijkertijd de potentiële verdamping over diezelfde periode toenemen van 252 naar 279 mm (+11%). Die combinatie vergroot het neerslagtekort tijdens de zomermaanden. Ook de droogteduur, uitgedrukt in het aantal aaneensluitende dagen zonder neerslag, zal toenemen.

Wijzigende neerslagpatronen hebben een **directe invloed** op het **vochtgehalte** in de **bovenste bodemlaag**. Onder invloed van klimaatverandering kan het aantal dagen dat vegetatie en gewassen droogtestress ondervinden, sterk oplopen van gemiddeld 6 tot gemiddeld 10 in 2050 (of bijna factor 2) en zelfs 20 in 2100 (bijna factor 4).

Ook waterlopen kampen met de gevolgen: het aantal dagen met extreem lage debieten kan tegen 2050 verdubbelen van gemiddeld 18 naar 32 dagen, en zelfs oplopen tot 64 dagen in 2100. **Veel bovenlopen in glooiend gebied dreigen helemaal droog te vallen**, wat de biodiversiteit en de ecologie ernstig schaadt.

Het **freatisch grondwater wordt minder aangevuld** met dalende en lage grondwaterstanden als gevolg, wat dan weer rechtstreeks en cumulatief een impact kan hebben op oppervlaktewater en natuur, alsook secundair op de watervoorraden in de diepere en afgesloten grondwaterlagen.

Nood aan versnelling en opschaling van herstelmaatregelen

Om de hierboven beschreven uitdagingen aan te pakken, zet Vlaanderen via de Blue Deal in op het herstellen van natte natuur, de aanleg van groenblauwe infrastructuur en het stimuleren van circulair watergebruik. Tegelijkertijd biedt het Vlaams Klimaatadaptatieplan een kader om veerkrachtige watersystemen te ontwikkelen door natuurgebaseerde oplossingen centraal te stellen. Binnen het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) wordt extra aandacht besteed aan duurzaam waterbeheer op landbouwpercelen, waaronder het bevorderen van peilgestuurde drainage en het behoud van organisch materiaal in bodems om waterretentie te verhogen.

Hoewel deze **initiatieven veelbelovend** zijn, **vergen ze tijd** en **structurele samenwerking** om op grote schaal effect te hebben. Het versneld uitrollen van deze programma's op grotere schaal is essentieel om te komen tot een systeemherstel en de gevolgen van klimaatverandering effectief te mitigeren.

bronnen: [Weerbaar Waterland](#), [Droge Delta](#), [Klimaatportaal](#)

Waterbeheerkwestie

3

Grote uitdagingen
versus beperkte middelen

Kosten voor waterketen en watersysteem onvoldoende doorgerekend

Het waterbeleid kampt met een **structureel financieringstekort** voor de waterketen en het watersysteembeheer. Er zijn structureel bijkomende middelen nodig voor zowel investeringen, onderhoud, asset management, als werking. De effecten van de klimaatverandering, onaanpast of nog te weinig aangepast aanpalend beleid, zorgwekkende stoffen, nieuwe regelgeving en inflatie zorgen ervoor dat het financieringstekort verder oploopt.

De **kosten** van het **waterbeleid** worden slechts **gedeeltelijk teruggewonnen**. De gebruikers van waterdiensten, de begunstigden van een gezond watersysteem en de vervuilers dragen relatief gezien onvoldoende bij in de kosten van het waterbeleid. De financiering van het waterbeleid is daardoor in aanzienlijke mate afhankelijk van algemene overheidsmiddelen.

Financiering versus uitdagingen voor de waterketen

De **financiering** van de **drinkwatervoorziening** is in principe **gegarandeerd**. De drinkwatertarieven worden zo bepaald dat zij de noden van de drinkwatermaatschappijen dekken. De sector staat echter voor uitdagingen op het vlak van asset management en ook investeringen in de lange termijn waterbevoorrading blijven nodig.

De tarieven van de **saneringsbijdrage** zijn globaal genomen **ontoereikend** om de afvalwaterketen (het rioleringsstelsel, centrale zuivering en individuele behandelingsinstallaties) verder uit te bouwen en te optimaliseren, te onderhouden en, waar nodig, te vernieuwen in lijn met de doelstellingen uit de stroomgebiedbeheerplannen en nieuwe regelgeving zoals de aangescherpte Richtlijn Stedelijk Afvalwater. De huidige tarifieringsmethode laat veelal niet toe om de inkomsten van de saneringsactoren af te stemmen op de noden. De recent doorgevoerde tariefverhoging voor de afvalwaterketen is een stap in de goede richting: het verhoogt de kostenterugwinning van zowel de gemeentelijke als de bovengemeentelijke zuivering en zorgt voor extra middelen voor de gemeentelijke zuivering.

Het **lozen** van **niet-vervuild hemelwater** (afvoer van niet-afgekoppelde daken en verharde oppervlakken) **is een belangrijke kostendrijver** voor de afvalwaterketen, maar wordt niet gericht aangerekend.

Huishoudens betalen vandaag niet voor het lozen van vervuild hemelwater. Door steeds meer gebruik van andere waterbronnen (vooral hemelwater) voor huishoudelijke toepassingen, **versmalt** de **financieringsbasis** van de afvalwaterketen.

De efficiënte en resultaatgerichte besteding van de middelen door de rioolbeheerders, alsook het toezicht erop, is ontoereikend. De [nieuwe regelgeving over de saneringsplicht](#) brengt hierin verandering.

De gemeentelijke rioolbeheerders rekenen voor de cofinanciering van hun investeringen in belangrijke mate op de gewestelijke rioleringssubsidies. De afhankelijkheid van de financiering van het gemeentelijk rioolbeheer van projectsubsidies en de wijze waarop dit georganiseerd wordt, zorgt voor een vertraging van het investeringsritme.

Watersysteembeheer ontbeert structurele meerjarenfinanciering

Er is een **aanzienlijk tekort aan middelen** voor zowel investeringen, onderhoud, asset management als werking om de doelstellingen van het watersysteembeheer, zoals bepaald in onder meer de stroomgebiedbeheerplannen, te financieren.

Het watersysteembeheer beschikt met de heffing voor lozing op oppervlaktewater, de polderbelasting, de heffing op de captatie van oppervlaktewater en de winning van grondwater, over eerder beperkte inkomsten. De inkomsten uit deze heffingen vloeien deels terug naar het watersysteem, maar zijn niet geoormerkt. De financiering van het watersysteembeheer gebeurt bijgevolg in zeer belangrijke mate door algemene overheidsmiddelen. Over deze **algemene middelen** wordt **jaarlijks beslist**. De hoogte van deze middelen is onzeker en afhankelijk van de economische conjunctuur en politieke keuzes. De afgelopen jaren konden dankzij de Blue Deal, het Vlaams Klimaatadaptatieplan en een opstap van het budget voor de stroomgebiedbeheerplannen een aanzienlijke set aan extra projecten voor watersysteembeheer opstarten.

De nieuwe Blue Deal die de Vlaamse Regering in de loop van 2025 zal vaststellen, zal een beleidsdomeinoverschrijdend overzicht bevatten van de structurele financiering en zicht geven op eventuele bijkomende middelen. De **onvoorspelbaarheid van de middelen voor het watersysteembeheer maakt het zeer moeilijk om vooruit te plannen en ambitieuze projecten te realiseren**. Dit resulteert in een stop-and-go beleid zonder langetermijnperspectief. Volatiliteit in de beschikbare financiering zorgt er bovendien voor dat de uitvoeringscapaciteit bij studie bureaus en aannemers niet zomaar de vraag volgt.

De **financiering** van het watersysteembeheer is **sterk versnipperd**. Dit is het meest uitgesproken voor het beheer van de onbevaarbare waterlopen omdat hiervoor naast het Vlaams Gewest ook de provincies, gemeenten en de polders en wateringen verantwoordelijkheid dragen. Dit komt de effectiviteit en efficiëntie van het gevoerde beleid en beheer niet ten goede.

Efficiëntie verhogen door optimalisatie instrumenten en organisatie

Een **duurzame financiering** van het waterbeleid **vergt** een **voorspelbare stroom** aan **middelen** die **afgestemd** is **op** de **grootte van de uitdaging**. Daarnaast is er nood aan een meer doorgedreven brongerichte aanpak, gedragsverandering, de inzet van natuurgebaseerde en technologische, innovatieve oplossingen, het benutten van koppelkansen en gedeelde financiering en vooral ook coherentie met het aanpalende beleid (landbouw, erosie, ruimtelijke ordening, mobiliteit, productbeleid, industrie, ...) en dit zowel voor de uitdagingen op het vlak van waterkwaliteit als waterkwantiteit.

Investeringsagenda's van verschillende beleidsdomeinen, entiteiten en bestuursniveaus zijn nog **te weinig op elkaar afgestemd**. Het omgaan met en de afstemming tussen verschillende planperiodes (Europese richtlijnen, Vlaamse overheden, lokale overheden, ...) is hierin een specifieke uitdaging.

Het voorzien van voldoende afstemming is nodig om tot een efficiëntere organisatie van de afvalwaterketen en het watersysteembeheer te komen.

Het **gebruiker/vervuiler betaalt principe** wordt **maar ten dele toegepast** in het waterbeleid. Daardoor mist het waterbeleid niet alleen inkomsten, maar ook de kans om keuzes en dus gedrag een meer duurzame richting uit te sturen en toekomstige financieringsbehoeftes te beperken. Voorbeelden zijn de degressieve heffing op de captatie van water uit de bevaarbare waterlopen en havens, het versneld afvoeren van niet-vervuild hemelwater, het draineren van percelen, diffuse verontreiniging door uitspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen, enz.

Waterbeheerkwestie

4

**Uitvoering van het actie- en
maatregelenprogramma voor de
stroomgebiedbeheerplannen
vraagt nog inspanningen**

Onvoldoende betrokkenheid en engagement bij uitvoering van het maatregelenprogramma

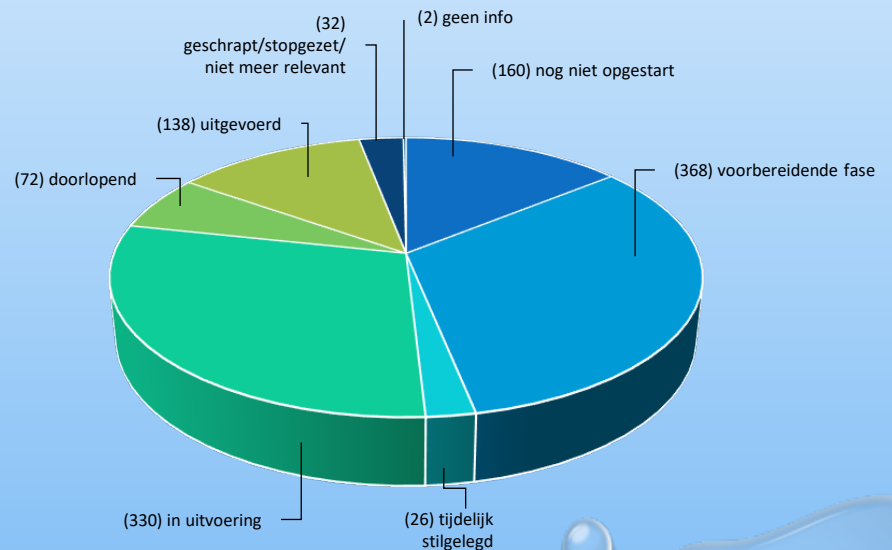
Gebrek aan draagvlak, soms moeizame vergunningverlening en grondverwerving, en onvoldoende financiering of uitvoeringscapaciteit zijn de **belangrijkste redenen**. Halfweg de planperiode van de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 is het merendeel van de acties in voorbereiding of loopt de uitvoering ervan. Amper een goede 10% is effectief al uitgevoerd.

Een **succesvolle uitvoering** van de stroomgebiedbeheerplannen staat of valt ook met de mate van **betrokkenheid** en **engagement**. De Blue Deal was een belangrijke motor voor meer lokaal engagement en een lokale dynamiek op het vlak van ruimte voor water, infiltratie en waterhergebruik. Vooral op het vlak van waterkwaliteit is er nog te weinig erkenning van de 'urgency' om de ontoereikende toestand van de waterlichamendaadkrachtig aan te pakken.

Bovendien **ontbreekt** het aan **duidelijke, afdwingbare doelstellingen**. Voor de uitbouw van de saneringsinfrastructuur zijn al stappen gezet met de reductiedoelen voor stikstof en fosfor, als taakstellende afspraken in de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027, met de opvolging via meerjarenplannen (afgestemd op de planningscyclus van de gemeentelijke rioolbeheerders) en met de aanpak via saneringscontracten. Naar andere actoren ontbreekt de spreekwoordelijke stok achter de deur om de in het stroomgebiedbeheerplan aangegane engagementen meer afdwingbaar te maken.

De **Blue Deal 2.0** biedt **opportunities** om **bij te dragen** aan een **versterkte uitvoering** van de **stroomgebiedbeheerplannen**.

SVZ UITVOERING ACTIES
STROOMGEBIEDBEHEERPLANNEN 2022-2027

bron: [wateruitvoeringsprogramma 2024](#)

Gebiedswerking nog te weinig gevaloriseerd als katalysator voor realisaties op het terrein

Bevoegdheden, financiering, regelgeving en procedures kennen vaak een thematische basis. **De roep naar een meer sturende rol voor water krijgt onvoldoende effectieve invulling.** Water is nog te weinig een leidend element in ruimtelijke ontwikkelingen, beleidsprocessen, planvorming en instrumenten. Het vraagt heel wat creativiteit op het vlak van organisatie van het overleg en de besluitvorming, de inzet van instrumenten en het bekomen van de nodige middelen om water de aandacht te geven die het verdient.

Een **effectieve geïntegreerde aanpak** en een **systembenadering vraagt een gebiedsgerichte samenwerking** tussen overheden en maatschappelijke spelers. De basisgedachte achter een gebiedsgerichte aanpak is eenvoudig: functies, doelen en opgaves gecombineerd aanpakken en inzetten op een efficiënt ruimtegebruik met zorg voor het water- en bodemsysteem, het landschap en de natuur en rekening houdend met de gebruikers. In de praktijk is dit veelal complexer. Het vormt een heuse uitdaging en vraagt tijd om visies af te stemmen, draagvlak te creëren, koppelkansen te detecteren en investeringen gebiedsgericht te bundelen.

In diverse gebieden is inmiddels een **gebiedsgerichte werking rond water opgezet** of lopen, onder meer onder impuls van de Blue Deal,

beloeftevolle experimenten die de wateropgaven centraal stellen bij het vormgeven van geïntegreerde gebiedsprocessen.

De **opgedane kennis** en **ervaringen moeten** ook een **uitrol kennen naar andere gebieden**. Het ontbreekt echter aan een duidelijke regie voor de gebiedsgerichte werking waardoor er onvoldoende doorstroming is en een wildgroei ontstaat van allerhande vormen van gebiedsgerichte initiatieven. Een kader voor de gebiedsgerichte werking water, met aandacht voor de afstemming met andere gebiedsgerichte werkingen, zoals referentieregio's en landschapsparken, ontbreekt vandaag.

Ontoereikende kennis over impact van maatregelen en gebiedsgerichte projecten

De **vertaalslag** van **waterdoelen** naar concrete, taakstellende en ruimtelijke **opgaven** vraagt een goed inzicht in de complexe relaties tussen doelen, bronnen, oorzaken, maatregelen, effecten en kosten. Acties en maatregelen leiden niet altijd tot het vooropgestelde resultaat; soms blijft de ecologie achter zonder duidelijke verklaring. Onvoldoende kennis of inzicht kan er ook voor zorgen dat het maatregelenprogramma minder aandacht heeft voor specifieke thema's, zoals hydromorfologische drukken of e-flows. Impactmonitoring van terreinmaatregelen en gebiedsgerichte projecten vergroot onze kennis, maar is niet altijd evident om op te zetten en gebeurt nog te weinig.

De **complexiteit** van het **watersysteem** en van de **relatie met** zijn **omgeving**, bijvoorbeeld de relatie tussen waterkwaliteit en ecologie, tussen grondwater- en oppervlaktewaterstroming, of tussen oppervlaktewaterkwaliteit en -kwantiteit, is moeilijk te reproduceren in modellen en kennissystemen. Dat geldt ook voor de relatie tussen maatregelen en ecologische effecten en voor de beoordeling van de effectiviteit van maatregelen(pakketten).

Bovendien **zorgt klimaatverandering** voor een **grotere dynamiek**: drogere, warmere zomers, intensere regenbuien, oprukkende verzilting, enz. De vraag is in hoeverre watersystemen voldoende veerkrachtig zijn om deze grotere variaties aan te kunnen. Om weloverwogen keuzes te kunnen maken en om een duidelijk beeld te krijgen van de impact van die keuzes is ook een nauwere koppeling van wetenschappelijke en sociaalwetenschappelijke kennis nodig. Ook het frequent actualiseren van omgevingsdata is belangrijk. Alleen zo kan voldoende draagvlak bekomen worden om de beoogde transitie op gang te brengen en te versnellen. Ook over de effecten van nieuwe ontwikkelingen en tendensen, zoals aquathermie, is verdere kennisontwikkeling nodig.

Procedures bemoeilijken uitvoering op het terrein

De **snelheid** van **klimaatverandering overtreft** momenteel de **uitvoeringssnelheid** van de noodzakelijke **plannen** en **adaptatiemaatregelen** op het terrein. Projecten ondervinden vaak moeilijkheden bij de uitvoering door de vele verschillende claims op hetzelfde stuk grond. Dat hangt vanzelfsprekend samen met de complexiteit van onze samenleving en met de hoge bevolkingsdichtheid van Vlaanderen.

Onteigeningen, vergunningen en lange procedureslagen zorgen voor **lange doorlooptijden van projecten**, nog voordat de eerste spreekwoordelijke spade in de grond gaat. De complexiteit van de milieuregelgeving leidt tot verschillende interpretaties van de rechtsregels bij advies- en vergunningverlenende overheden. Bovendien zorgt de thematische basis van regelgeving en procedures ervoor dat er te weinig aandacht is voor de globale positieve effecten van systeemherstel. Volatiliteit in de financiering, met kortstondige financiële injecties, en weinig uitzicht op de langetermijnfinanciering maakt dat de markt (studiebureaus, aannemers) niet altijd kan of wil volgen.

Participatie en **co-creatie** bij de opmaak en voorbereiding van projecten om het nodige draagvlak te creëren, vergt een **grote tijdsinvestering**, maar biedt **geen garantie** voor een **vlotte uitvoering**. Burgers (al dan niet verenigd) stappen steeds vaker naar de rechter om verwachte hinder of nadeel aan te vechten, waarbij van rechters verwacht wordt dat ze particuliere belangen afwegen tegen het algemeen belang. Tegelijkertijd neemt de druk om effectief voortgang te maken toe, zowel vanuit Europa, als vanuit de burger en belangenorganisaties die van de overheid inspanningen eisen voor een betere leefomgeving.

Waterbeheerkwestie

5

**Nood aan meer eenheid,
innovatie en maatschappelijke
tendensen vragen hervorming
van water governance**

Nood aan meer eenheid in het waterbeleid

De ‘**water governance**’, het geheel van institutionele, organisatorische, juridische, financiële, technische, wetenschappelijke en communicatieve aspecten van goed waterbeheer, moet een **effectief** en **efficiënt waterbeleid** kunnen **verzekeren** en het vertrouwen en de betrokkenheid van alle stakeholders kunnen vergroten. Vandaag is dat onvoldoende het geval.

Sinds 2004 zorgt de **CIW** voor een **gecoördineerde aanpak** van het **waterbeleid en -beheer in Vlaanderen**. Maar deze inspanning alleen is onvoldoende om de complexe uitdagingen aan te pakken. Een sterk, coherent en ambitieus waterbeleid vraagt ook een herdenken en een hervorming van de governance van het waterbeleid, het waterbeheer en de waterketen in Vlaanderen. Gebiedsgericht samenwerken en overleggen en het samen werken aan afgestemde en gedragen doelen zijn hierbij fundamentele pijlers.

Technologische vooruitgang en innovatie zorgen voor nieuwe uitdagingen

Technologische vooruitgang en **innovaties** op het vlak van circulair watergebruik, datagovernance, cybersecurity, enz. gaan **sneller** dan ooit tevoren. Ze vragen van overheidsinstanties, waterbeheerders en waterbedrijven een proactieve houding en de bereidheid om continu te leren en aan te passen. Ze stellen hoge eisen aan technische kennis, vragen specialistische vaardigheden en technologieën en brengen nieuwe uitdagingen met zich mee, bv. naar data-integratie en -beheer of cybersecurity. Samenwerking met technologieleveranciers, kennisinstututen en andere stakeholders is daarbij essentieel.

Verwevenheid wateruitdagingen en andere maatschappelijke vraagstukken vraagt meer aandacht voor sociale componenten

De **wateruitdagingen** raken steeds **sterker verweven** met **maatschappelijke vraagstukken** wat er toe leidt dat ook de aard van projecten en van werkzaamheden van waterbeheerders verandert en deze naast een (milieu)technische component, ook een toenemende sociale component kennen. Participatietrajecten om tot de uitvoering van waterprojecten te komen, illustreren dit. Deze tendens vraagt voldoende aandacht voor relatiebeheer en sociaalgerichte profielen (bv. sociologen, gedragsdeskundigen) bij overheidsinstanties, waterbeheerders en waterbedrijven. Kennis, ervaring en vaardigheden die vandaag niet altijd in voldoende mate aanwezig zijn.

Ook aandacht voor mensen die sociaal-economisch kwetsbaar zijn, wordt steeds belangrijker. Denk aan de toenemende financiële druk bij een verdere uitrol van het verbruiker/vervuiler betaalt principe, de nood aan investeringen, ook door particulieren, en de vraag om de weerbaarheid op individueel niveau te verhogen.

De waterbeheerkwesties voor de stroomgebiedbeheerplannen 2028-2033 zijn opgemaakt binnen de CIW.
Voor meer informatie over de CIW, surf naar www.integraalwaterbeleid.be.

Coördinatiecommissie
Integraal Waterbeleid

www.integraalwaterbeleid.be

Geef mee vorm aan het waterbeleid van de toekomst

Van 18 februari 2025 t.e.m. 17 augustus 2025 kunt u uw mening geven over het overzicht van de belangrijke waterbeheerkwesties en over het tijdschema en werkprogramma voor de stroomgebiedbeheerplannen 2028 – 2033.

Wilt u de documenten inkijken, wenst u meer informatie over het openbaar onderzoek of wilt u een opmerking formuleren, surf dan naar www.integraalwaterbeleid.be/openbaar-onderzoek.

Colofon

Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid -
p/a Vlaamse Milieumaatschappij,
Dr. De Moorstraat 24-26, 9300 Aalst
053/72 65 07 - secretariaat_ciw@vmm.be
www.integraalwaterbeleid.be

Depotnummer: D/2025/6871/005

